

El Cercle d'Economia, juntament amb el CIDOB (Barcelona Centre for International Affairs), us ofereix cada mes una anàlisi breu de la situació geopolítica global

Les claus geopolítiques del mes

Novembre 2022

Les *midterm* i l'horitzó 2024

Pol Morillas, director, CIDOB (Barcelona Centre for International Affairs)

Ni vencen, ni convenç. El resultat de les *midterm* als Estats Units ha estat molt diferent del que les enquestes pronosticaven. Els republicans van per davant en el recompte de la Cambra de Representants, però els Demòcrates han mantingut el control del Senat. Els republicans no vencen (fins i tot controlant la Cambra, Biden tindrà via lliure per a bona part de la seva agenda legislativa i per nomenar jutges i càrrecs executius). I ha quedat clar que Donald Trump no convenç. El suport de l'expresident va ser decisiu durant el procés de primàries republicanes, però alguns dels candidats més excèntrics als quals va secundar (els candidats a governadors de Kansas, Pennsilvània o Wisconsin) van perdre contra rivals demòcrates. Les enquestes anteriors a les eleccions mostraven que el 80% dels simpatitzants del Partit Republicà també secundaven la figura de Trump, però, en canvi, solament un 40% dels electors registrats li donaven suport. De fet, un 70% de la base electoral republicana continua considerant que Biden no va guanyar les eleccions del 2020.

La figura de Trump i el seu moviment són altament corrosius per a la política americana. L'expresident aprofundeix la polarització entre republicans i demòcrates, i, després de les *midterm*, s'enceta la batalla en tots dos partits amb vista a les presidencials del 2024. Els mals resultats dels candidats de Trump anticipen que el seu moment ha passat? Ron DeSantis es postula com el rival més directe a la carrera cap a la Casa Blanca, amb uns bons resultats a

Florida, amb una ideologia de dreta radical i ultraconservadora, però capaç de mobilitzar un vot racialment plural. En el camp demòcrata, si Trump no és candidat, potser Biden ja no és la millor opció. No obstant això, no serà fàcil triar entre les ànimes que avui habiten el partit: els defensors d'una agenda centrada en la justícia socioeconòmica i la igualtat d'oportunitats, i una esquerra «woke» que mobilitza el seu electorat partint de debats identitaris.

Les eleccions també enceten el debat sobre el futur de la política americana pel que fa a Ucraïna. Abans del 9 de novembre, en el partit republicà hi van agafar protagonisme les veus que apunten que els Estats Units s'han implicat massa en la guerra. El 81% dels nord-americans creuen que l'ajut a Ucraïna s'ha de mantenir, però entre els republicans el suport és inferior (66%). Els demòcrates estan molt més disposats a acceptar el cost de la guerra. Respecte de la pujada dels preus de l'energia, el 80% dels demòcrates està disposat a assumir-ne un cost alt, mentre que només hi està disposat un 48% dels republicans. La política exterior americana es polititza, i Putin és conscient que un canvi a la Casa Blanca tindrà efectes determinants si la guerra s'allarga fins al 2024.

Ja no «és l'economia, estúpid»? És destacable que de les *midterm* no en resultés una derrota del partit demòcrata, ateses les condicions en què es van celebrar. Només un 53% dels nord-americans aproven la gestió de Biden, la inflació és molt alta i els republicans han criticat fortament els programes socials, els paquets d'estímul interior i l'ajut a Ucraïna. Aquestes eleccions, com tantes altres de recents en les democràcies occidentals, s'han plantejat al voltant de blocs temàtics que semblen irreconciliables i que mobilitzen el votant en plans paral·lels.

D'una banda, els condicionants econòmics i socials, que costa col·locar al centre del debat electoral, però que permeten avaluar l'exercici de govern en temps de crisi; de l'altra, l'àmbit dels valors, identitaris i culturals, entre els quals cal destacar l'agenda trumpista, l'aïllacionisme americà, l'avortament, la immigració... Les condicions econòmiques de l'elecció apuntaven a un desgast demòcrata superior, i, precisament, la por que genera Trump i la reculada en drets com l'avortament han estat els elements decisius per mobilitzar el vot demòcrata.

Ucraïna: entre la victòria i la negociació forçada. La retirada russa de Kherson simbolitza el canvi de les últimes setmanes en la guerra. Era l'única capital regional que les forces del Kremlin havien aconseguit ocupar des de l'esclat de la guerra, el 24 de febrer, i la retirada de les forces russes mostra que Ucraïna continua tenint com a objectiu final controlar tots els territoris ocupats, inclosa Crimea, i que Rússia pagui pel mal que ha provocat. Kherson és la porta d'entrada a la península de Crimea, a la qual Zelensky no renuncia d'ençà de l'ocupació russa del 2014. Ucraïna afirma que els últims dies ha recuperat 264 km² de territori i els militars russos es retiren a la riba esquerra del riu Dnièper. Kherson té, per tant, un valor simbòlic alt, però

també canvia el rumb del conflicte, que sembla que per a Rússia ara es converteix en una guerra defensiva.

A Rússia i a Ucraïna hi persisteix la sensació que no ha aconseguit els seus objectius ningú. En l'àmbit internacional, en canvi, augmenten les veus favorables a la negociació. Ja no són només França o Turquia que parlen de converses entre Ucraïna i Rússia, sinó que els Estats Units, en privat, demanen a Zelensky que enumeri les condicions de partida per a una negociació. Hi ha alguna cosa que es mou en una via diplomàtica que encara sembla llunyana, però el capgirament sobre el terreny i els indicis de canvi internacional s'obren camí, sense certeses de la capacitat que puguin tenir de condicionar els actors en guerra. El cansament d'Occident a l'hora d'ajudar Ucraïna és un factor determinant, i en la campanya de les *midterm* americanes hi va fer acte de presència.

Les COP de les receptes incomplertes. La COP27 serà una cimera de transició en el debat sobre la reducció d'emissions. A París s'hi va fixar l'objectiu de no superar l'augment de la temperatura en 2 °C al final de segle o, idealment, en 1,5 °C, visió que també ha dominat la cimera de Glasgow. L'objectiu d'1,5 °C es debat entre els partidaris de fixar una meta més realista i potencialment assolible (2 °C o 2,5 °C) i els qui entenen que, renunciant a 1,5 °C, s'accepta l'amenaça sobre els ecosistemes i sobre la seva supervivència (en el cas dels territoris poc elevats sobre el nivell del mar). Aquests últims s'aferran al fet que el canvi climàtic ja genera conseqüències irreversibles i, per tant, advoquen per mantenir objectius maximalistes. A Sharm El-Sheikh es debaten dos aspectes fonamentals més: a) L'adaptació a l'efecte del canvi climàtic: els països més vulnerables als fenòmens extrems reclamen als més rics duplicar la inversió en el Fons d'Adaptació; b) La compensació per danys i pèrdues: aportacions econòmiques per compensar les pèrdues de la mitigació climàtica als països més vulnerables. Aquesta qüestió ha entrat en l'agenda a última hora i ha donat un cert impuls a una cimera que es preveia de segon nivell.

Per limitar l'escalfament global a 1,5 °C, la majoria dels esforços s'han de dissenyar i implementar els vuit anys vinents. Tot i això, els últims informes de les Nacions Unides apunten a una falta d'ambició en les estratègies de mitigació. Per aconseguir els objectius climàtics, abans del 2030 caldria reduir un 45% el volum d'emissió de gasos d'efecte d'hivernacle de l'any 2010. No obstant això, les contribucions determinades nacionals prediuen un augment global d'emissions del 16% respecte de les emissions del 2010. La comunitat científica ja ha advertit que l'objectiu de mantenir la temperatura per sota d'1,5 °C no és realista i que els actuals compromisos d'aquí al 2030 ens porten a un augment d'uns 2,5 °C. Les polítiques en vigor apunten a un augment de 2,8 °C en les temperatures globals per al final de segle; implementar els compromisos actuals només podria reduir aquesta pujada a 2,4-2,6 °C. El problema, doncs,

no prové de la necessitat de nous compromisos, sinó de complir els existents. Si en voleu més informació:

https://www.cidob.org/es/publicaciones/serie_de_publicacion/notes_internacionales_cidob/267/de_glasgow_a_sham_el_sheikh_cop27_como_podemos_aumentar_la_ambicion_climatica.

Reunió entre Biden i Xi Jinping. Després del pas fugaç de Biden per la COP27, es reunirà amb Xi Jinping a Indonèsia abans de la cimera del G20. La reunió es farà després de mesos d'escalada en les relacions bilaterals: des de restriccions al comerç entre totes dues potències fins als intents dels Estats Units de blocar tecnològicament la Xina mitjançant restriccions a l'exportació de xips i semiconductors, i també l'augment de les tensions a Taiwan, que va desembocar en el llançament de míssils que van sobrevolar l'illa després de la visita de Nancy Pelosi. Les converses estan pensades per determinar les línies vermelles de cada superpotència en la relació bilateral, amb un intent que la cooperació (o, si més no, la definició dels límits d'acció de cada potència) s'avanci a les dinàmiques de conflicte, creixents. Mentrestant, els informes d'intel·ligència americans apunten que la Xina podria planejar actuar militarment a Taiwan amb vista a la «reunificació» abans que no es preveu, i Washington promet un augment substancial de l'ajuda militar a l'illa, en un dels pocs àmbits en què republicans i demòcrates estan d'acord. Putin, per la seva banda, no acudirà a la cita del G20 a Bali per evitar l'escrutini internacional.

Pol Morillas
Novembre del 2022

Amb la col·laboració de:

CIDOB
BARCELONA
CENTRE FOR
INTERNATIONAL
AFFAIRS